

Wat deelt Diest met het Huis van Oranje-Nassau? Een lang verleden. Want liefst driehonderd jaar lang was de stad in handen van de graven Nassau, die later ook de titel van Prinsen van Oranje kregen. Ze noemden zich Heer van Diest. Tot op de dag van vandaag pronken hun nakomelingen met de titel Baron of Barones van Diest. Logisch dat de stad zich zo graag laat kennen als... Oranjestad.

Complexe stamboom

Het geslacht Nassau vertakt zich kriskras door Europa. De eerste bekende Nassau is graaf Engelbert I.

Zijn zoon, graaf Jan IV van Nassau, huwt met Maria, gravin van Loon. In 1451 krijgen ze op hun beurt een zoon: graaf Engelbert II van Nassau. Die ruilt in 1499 een aantal van zijn eigendommen met Willem van Gullik. Zo krijgt hij de Heerlijkheid Diest in zijn bezit.

Het huwelijk van Engelbert II bleef kinderloos. De oudste zoon van zijn broer Jan volgt hem op: graaf Hendrik III van Nassau (1483-1538).

Hendrik III huwt met Claudia, prinses van Chalon (in de Bourgondische regio). In 1519 wordt hun zoon René geboren. René verwerft het prinsdom Orange en neemt als eerste Nassau de naam en het wapen van Chalon aan.

René van Chalon sterft zonder nageslacht. Zijn neef prins Willem I van Oranje (1533-1584) neemt zijn titel en bezittingen over. Ook de **oudste zoon van de prins, Filips Willem**, voert na een lange strijd een zegenrijk bewind. Tot zijn grondgebied behoren Orange, Diest en Breda - drie van de vier steden die later tot de Unie van **Oranjesteden** toetreden.

René van Chalon

Anna van Lotharingen

Filips Willem, van prinsenkind tot gijzelaar

De belangrijkste telg uit de Oranje-Nassau geschiedenis voor Diest is ongetwijfeld **Filips Willem**. Zijn leven staat bol van de tragiek.

Filips Willem ziet het levenslicht op 19 december 1554 in Buren. Hij is **de oudste zoon van Willem I van Oranje en Anna van Egmont, gravin van Buren** (1533-1558). Filips Willem wordt op 26 maart 1555 gedoopt in het Princehof in Breda. De doop gebeurt door prelaat Arnold Streyters, kerkvoogd van de Sint-Sulpitiuskerk. Met niemand minder dan Filips II, koning van Spanje, als peetvader is hij de gedoodverfde opvolger van zijn roemruchte vader. Maar het draait anders uit...

Amper 12 jaar is hij, wanneer hij zijn studies start aan de universiteit van Leuven. Naast het

gangbare Frans en Latijn spreekt hij Nederlands, Spaans, Duits en Italiaans. In 1568 breekt de 80-jarige oorlog uit. Zijn vader kiest de zijde van de protestantse opstandelingen en komt zo tegenover de katholieke koning Filips II te staan. Willem van Oranje moet vluchten naar Duitsland. Filips Willem blijft achter in Leuven, en valt in handen van Fernando Alvarez de Toledo y Pimentel, beter bekend als **de hertog van Alva**. Die voert de prins als **“gijzelaar”** naar het Spaanse hof, waar hij verder mag studeren en een katholieke opvoeding krijgt. Van terugkeren is geen sprake. Zijn vader is intussen de onbetwiste rebellenleider van de opstandige Nederlandse provincies...

Weetje: Waarom kreeg Willem I van Oranje de bijnaam Willem de Zwijger? Niet omdat hij altijd zweeg. Maar omdat hij nooit het achterste van zijn tong liet zien.

Sterven als een Bourgondiër

Vader Willem van Oranje wordt in 1584 vermoord. Toch blijft Filips Willem nog gevangen in Spanje tot 1595. **Als hij na 28 jaar eindelijk mag terugkeren, is hij als enige rooms-katholieke Oranje-Nassau niet meer welkom bij zijn broers in het protestantse noorden.** Zij hadden zich intussen een deel van Filips Willem's erfenis toegeëigend.

Op 26 en 27 mei 1602 wordt Filips Willem met alle plechtigheden en eer in Diest ontvangen. Nadien bezoekt hij onze stad nog enkele malen. Hij verblijft vooral in Brussel en Orange. Daar leidt hij een bourgondisch leven. De vele banketten en feesten eisen uiteindelijk hun tol. De prins krijgt last van jicht en darmstoornissen.

In februari **1618** besluit zijn geneesheer hem een lavement te zetten **na een overvloedig feestmaal.** Maar een kamerdienaar-chirurgijn doorboort met de klisteerspuit zijn endeldarm. Een dag later **is de Prins van Oranje dood.**

Filips Willem had bij testament vastgelegd waar hij wilde begraven worden: in Breda, Diest, Lons-le-Saunier of Orange en wel in de stad het dichtst bij de plaats van zijn overlijden. **Gezien de prins in Brussel stierf, werd het Diest.** Daar werd in allerijl een grafkelder gebouwd in de Sint-Sulpitiuskerk, **waar hij op 1 april 1618 begraven werd.**

De wandeling

VERTREKPLAATS: GROTE MARKT

**AFSTAND: + 2,5 KM (1.30 UUR) – UITGEBREIDE
WANDELING VIA DE CITADEL: 5,1 KM**

**TYPE: STADSWANDELING – GEDEELTELIJK
ONVERHARD**

**BEWEGWIJZERING: ZESHOEKIG BORD MET RODE
OPDRUK**

**GEDEELTELIJK TOEGANKELIJK VOOR ROLWAGENS
EN KINDERWAGENS**

Start op de Grote Markt aan de Sint-Sulpitiuskerk

1

Sint-Sulpitiuskerk

Met haar ijzerzandsteen en witte kalksteen is de Sint-Sulpitiuskerk (1321-1534) een **typisch voorbeeld van Demergotiek**. In het hoogkoor is Filips Willem begraven. Onder de grafsteen leiden twaalf treden naar een grafkelder. Deze werd in 1618 speciaal gegraven. De prins ligt gebalsemd in een loden kist. Aan het voeteinde staat een cilindervormig tonnetje met diens hart en ingewanden. Het graf is niet toegankelijk voor publiek.

In 1963 kreeg de grafkelder een nieuwe **grafsteen in zwart marmer**. Daarop zie je het **wapenschild van de prins**. In de vier hoeken schitteren de **wapenschilden van de vier Oranjesteden**.

Weetje: Stierf er iemand van het geslacht Oranje-Nassau? Dan luidden de klokken van de verschillende kerken in Diest elke dag. En dat zes weken lang. Een rouwbetoon dat kan tellen!

Tip! Bezoek de Sint-Sulpitiuskerk op de Grote Markt.

Openingsuren: april tot en met september: dinsdag tot zondag van 13 tot 17 uur. oktober tot en met april: elke eerste zondag van de maand van 13 tot 17 uur.

2

Het stadhuis

Links van de kerk zie je het classistische stadhuis. **Oorspronkelijk** bestond het uit **drie gebouwen**. **Links had je De Hofstadt** (romaans, 12e eeuw), **de verblijfplaats van de Heren van Diest wanneer ze in de stad waren**. In het middelste gebouw, het Schepenhuis (gotisch, ca. 1320), waar de schepenen de stad bestuurden en recht spraken. In De Oordt of de Noord (15e – 18e eeuw) aan de rechterkant bevond zich de stedelijke wijnkelder.

Voor het stadhuis legde Filips Willem van Oranje-Nassau op 27 mei 1602 de plechtige eed af als heer van Diest. Hij beloofde de privileges en voorrechten van de stad te eerbiedigen en alles te doen om het welzijn van de Diestenaren te behartigen.

10

In 1728 begon men met de ontmanteling van het middeleeuwse stadhuis. Willem Ignatius Kerrickx II was de architect van het nieuwe, neoclassicistische stadhuis, dat in 1735 klaar was. Bepaalde structuren en binnenmuren van het middeleeuwse stadhuis bleven behouden onder de neoclassicistische buitenlaag. In het fronton stond vroeger een zonnewijzer, nu is er het stadswapen aangebracht.

De zalen van stadsmuseum De Hofstadt, de huidige kelderverdieping van het stadhuis, **zijn de enige nog overgebleven zalen van het middeleeuwse stadhuis**. In de Oranjezaal van het museum krijg je meer van Filips Willem te zien: zijn ruiterspoor, een portret van de prins in vol ornaat, zijn wapenschild, een schilderij van Filips Willem opgebaard op zijn praalbed onder baldakijn en omgeven door tien kandelaars, ...

Tip! Bezoek het stadsmuseum De Hofstadt op de Grote Markt.

Openingsuren: di, do en vr van 11 tot 17 uur; za en zo van 13 tot 18 uur; ma en woe gesloten.

■ **Neem de Zoutstraat, rechts van het stadhuis**

3 De Kaai

Tot 1870 was dit het bruisende centrum van de stad. Dagelijks meerden er boten aan met allerlei goederen, zoals het befaamde laken. Vanaf de eerste helft van de 19e eeuw ging lossen en laden een stuk gemakkelijker dankzij de 'paardentrap' – een hellend vlak waarop de paarden tot op het niveau van de schepen stapten.

11

■ **Wandel verder de Demerstraat in. Neem de eerste straat rechts: de Refugiestraat.**

4

Refugehuis van de Abdi van Averbode

Vele kloosterorden bezaten in de stad een toevluchtsoord. Daar vonden de paters in woelige tijden beschutting en brachten ze hun officiële documenten in veiligheid. Zo'n huis heette een refugehuis, van het Latijnse refugium: toevlucht.

Wandel verder tot het einde van de Refugiestraat, een doorgang aan je rechterkant brengt je tot een binnenplein

5

Het Spijker

Het voormalige Refugehuis van Tongerlo is nu een hotel. De norbertijnen hadden al heel vroeg rechten op bepaalde huizen in de stad. De eigenaars betaalden hun cijns niet aan het stadsbestuur, maar aan de abdi. Meestal gebeurde dat in graan. Vandaar de naam **'Het Spijker'** – een verwijzing naar het Latijnse spicarium, dat 'graanzolder' betekent.

Keer terug naar de Refugiestraat. Sla tweemaal rechtsaf

Nu heb je zicht op de achterzijde van 'Het Spijker'.

Loop dezelfde weg terug tot aan het beeldje van de bierproever.

Op de hoek van de Michel Theysstraat met de Refugiestraat zie je links de toegangspoort van het Minderbroederklooster. Wandel hieronder door.

6

Park Cerckel

De orde van de minderbroeders zou zich al in het begin van de 13e eeuw in Diest gevestigd hebben.

Anna van Lotharingen († 1568), echtgenote van René van Chalon, werd in het koor van de kerk van het Minderbroederklooster begraven. Haar graf werd tijdens de bezetting van Diest door de geuzen (1580-1583) geschonden. Hierop liet het stadsbestuur Anna van Lotharingen bijzetten in het hoogkoor van de Sint-Sulpitiuskerk. De juiste ligging van het graf weet niemand.

Weetje: René van Chalon was de eerste Nassau die zich ook Prins van Oranje mocht noemen. Hij verbond zo het grafelijk geslacht Nassau met het prinselijk geslacht van Orange.

Wandel door Park Cerckel op je rechterkant. Op het einde volg je het wandelpad langs de Demer. Via het vlonderpad loop je over het water. Neem op het einde de trappen aan de Schaffensestraat.

7

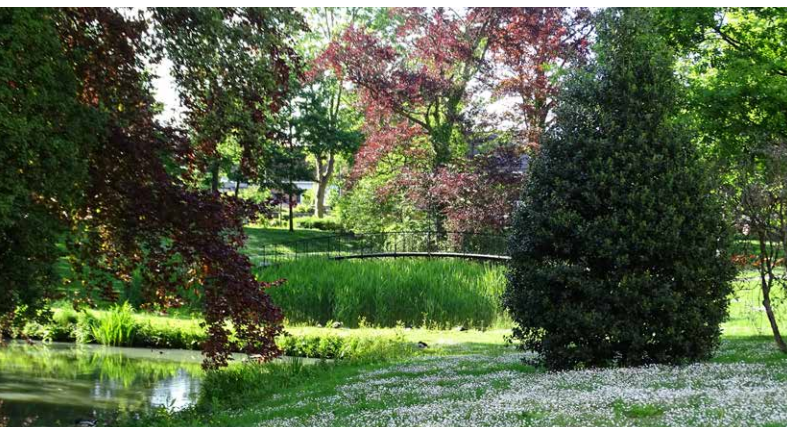
Ezeldijkmolen

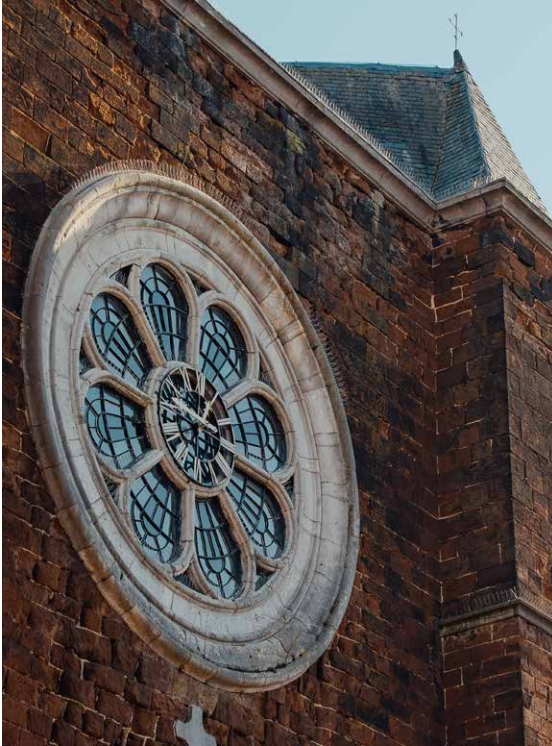
De Ezeldijkmolen bestond **oorspronkelijk uit twee watermolens, eentje om graan te malen en eentje voor eikenschors voor de lederbewerking.** Ze maalden volgens de moleninspectie in 1539 uitsluitend schors voor de Diestse leerlooiers.

In 1547 besloot men een nieuwe molen te bouwen: de huidige Ezeldijkmolen. Willem van Oranje droeg alle kosten. Hij kreeg na de dood van René van Chalon de titel Heer van Diest, maar voorlopig bleef Anna van Lotharingen het werkelijke bestuur waarnemen. Zij betaalde een forfaitaire som om de molens te gebruiken en de winst op te strijken.

De Ezeldijkmolen bleef werken tot na de Tweede Wereldoorlog. Daarna regelde hij als sluis het debiet van de Stadsdemer.

Wandel de Schaffensestraat helemaal uit en ga links de Begijnenstraat in.

8

Onze-Lieve-Vrouwekerk

Rechts zie je het **oudste, nog dienstdoende gebouw van Diest**: de Onze-Lieve-Vrouwekerk. De kerk werd gebouwd in de 13e eeuw. Op het einde van de 16e eeuw had de kerk zwaar te lijden onder het geuzengeweld. De herstellingen gebeurden erg slordig. De torenspits werd vervangen door een klein exemplaar. En de gaten in de muren? Daar stak men bakstenen in.

■ **Wandel verder door de Begijnenstraat.**

9

Begijnhof

Het Begijnhof, erkend als werelderfgoed door Unesco.

Het Begijnhof, werd in het midden van de 13e eeuw op deze plaats gesticht. De toegangspoort dateert uit 1671. De Rubensiaanse barok is rijkelijk uitgewerkt in zachte Franse kalksteen. In het medaillon boven de poort staat de mystieke tekst uit het Hooglied van Salomon: **'Comt in mynen Hof, Myn suster Bruyt'**. Aan de achterkant zie je boven de poort het beeld van de heilige Katarina van Alexandrië, patrones van het Begijnhof.

Het Begijnhof met de stenen huizen zoals we dat nu kennen, kwam in de 17e en 18e eeuw tot stand. Aan de kerk werd vanaf de 13e eeuw constant gebouwd en gewijzigd. In de 17e eeuw kreeg ze haar barokke interieur. Onder het koor ligt het graf van Nicolas Esschius, een van de beroemdste pastoors van het begijnhof. Hij stierf in 1578. Zijn grootste verdienste: hij reformeerde en moderniseerde de begijnenregel in de Nederlanden.

Tip! Bezoek de Sint-Catharinakerk in het Begijnhof.

Openingsuren: juni t.e.m. september dagelijks van 13 tot 17 uur – maandag gesloten. Oktober tot en met mei: elke eerste zondag van de maand van 13 tot 17 uur.

Weetje: IJzerzandsteen of 'Diestiaan' is een roestbruine, grove steen met een hoog ijzergehalte. Je vindt de steen terug op de Diestiaanheuvels, 5,4 miljoen jaar oude fossiele zandbanken die bloot kwamen te liggen toen de Diestiaanzee zich terugtrok. Het ijzerrijke zand oxideerde, klitte samen en vormde zo de ijzerzandsteen. Doordat deze heuvels minder verweerden, prijken ze nu boven het Hagelandse landschap.

De platte, kleine en sterke schollen liggen vaak voor het rapen op de heuvels en in holle wegen. Men gebruikte ze vroeger in muurtjes en woningen. Grotere stenen werden ontgonnen in groeves en verwerkt in statige gebouwen, kerken en torens (Demergotiek). Deze stenen hebben een egalere uiterlijk, maar zijn vaak brozer en zachter dan schollen. Als bescherming bedekte men de muren vaak met leem of kalk. Zo was vroeger (en nu opnieuw) de Sint-Catharinakerk in Diest wit gekalkt!

Ga links van de kerk naar het Cultuurcentrum (de vroegere begijneninfirmierie). Loop via de Heilige Geeststraat, de Kraaienneststraat en de Pesthuizenstraat naar de Warande.

10 De Warande

Omstreeks 1075 stond er een donjon boven op deze beboste, zandstenen heuvel. **De eerste heren van Diest bouwden begin 13e eeuw een nieuwe burcht boven op de Warande.** Hendrik III liet deze burcht omstreeks 1510 slopen. Ze was bouwvallig geworden en voldeed niet meer als verblijfplaats - zeker niet voor iemand die een grotere luxe gewend was.

Hij maakte plannen voor een nieuw en groter kasteel. Door de inlijving van enkele huizen en boerderijen op het St.-Jansveld had men een groot domein ter beschikking. **De funderingen** kwamen in de oude vestinggracht. Deze **kan je nog altijd zien** op de Warande. Veel verder dan een rij funderingen geraakte men niet. De bouw van het kasteel in Breda kostte teveel geld. Bovendien verbleef Hendrik III lange tijd in Spanje. **Het domein werd** dan maar **omgevormd tot jacht- en dierenpark.**

Vanop de Warande zie je op een bepaald moment beneden links enkele tennisvelden. Dan splitst de weg zich in een Y. Ga linksaf naar beneden en sla af aan 'Den Drossaard'.

11

De Troubadour

20

Het beeldje van de Troubadour zorgt niet alleen voor een vrolijke noot, het **verwijst ook naar de band tussen de vier Oranjesteden**. Vooraan op de sokkel prijken de wapenschilden van Breda, Diest, Dillenburg en Orange. **De Troubadour bracht vroeger de nieuwtjes van stad naar stad**. Net daarom kozen de Oranjesteden hem als zinnebeeld van hun unie.

Weetje: De Unie van de Oranjesteden werd op 31 augustus 1963 opgericht in Breda. Vandaag bestaat ze uit de steden Breda, Buren, Diest, Dillenburg, Orange en Steenberg. Hun uitgangspunt? De jumelage tussen Orange (het prinsdom van de graven van Nassau) en Breda (waar de Nassau's meer dan anderhalve eeuw resideerden). Ook Dillenburg en Diest, en later Buren en Steenberg, traden toe.

Sta met je rug naar het beeld. Wandel naar rechts tot op de hoek van de Sint-Jansstraat en de Graanmarkt.

12

Hof van Nassau

21

Hendrik III van Nassau bouwde het hof als nieuwe verblijfplaats op het ruime voorplein van de vroegere burcht. **Nu resten alleen nog de linkervleugel en het merkwaardige achthoekige torentje**.

Claudia van Chalon, de vrouw van Hendrik III, stierf in het Hof van Nassau. Haar hart en ingewanden liggen begraven in de Sint-Janskerk. Het gebalsemde lichaam werd naar Breda gevoerd en in het familiegraf bijgezet.

Op 31 januari 1539 deed René van Chalon, zoon van Hendrik III en Claudia van Chalon, zijn plechtige intrede in Diest. Hij beloofde de privileges van de stad te eerbiedigen. Op 22 augustus 1540 werd het huwelijk tussen René en Anna, hertogin van Lotharingen, ingezegend. Eind november bracht het jonge paar een bezoek aan Diest. Ook na de dood van René van Chalon verbleef Anna herhaaldelijk op het hof van Nassau. Als vrouw van Diest nam ze vaak deel aan de jaarlijkse schepenmaaltijd. Ze stierf in 1568 in Diest.

De bekendste gast op het Hof van Nassau was ongetwijfeld Filips Willem van Oranje-Nassau.

In een van de vertrekken van deze woning is het wapenschild van Filips Willem aanwezig, samen met zijn lijfspreuk "Sustinendo progredior" of "Volhardend vorder ik". (niet toegankelijk voor het publiek)

Wandel via het Henri Verstappenplein naar de Guido Gezellestraat. Aan je rechterzijde zie je de Sint-Barbarakerk

22

13

Sint-Barbarakerk

23

Deze kerk uit de 17e eeuw, is de **enige kerk in Diest gebouwd in de barokstijl**.

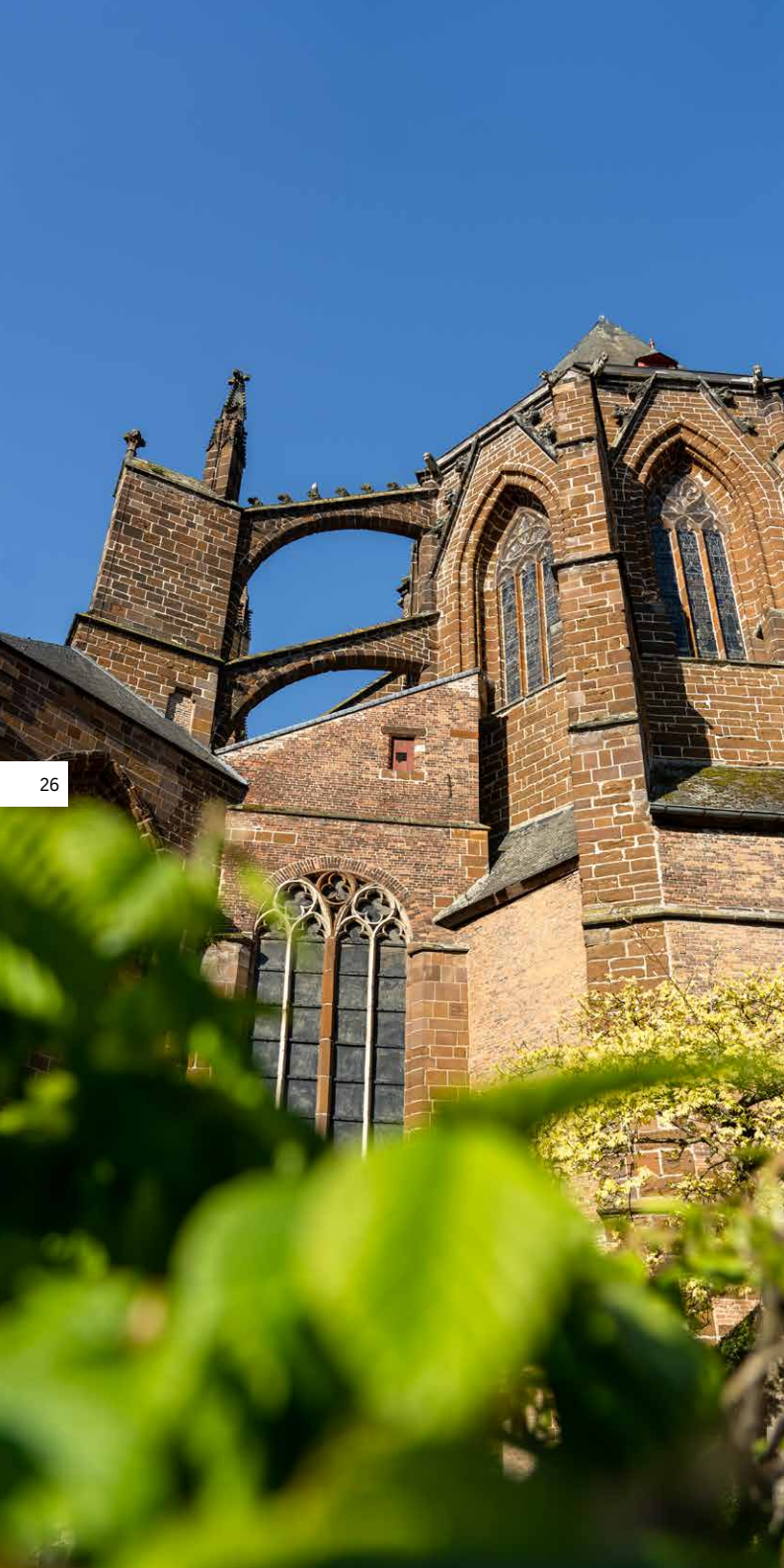
Rechts van de deur is een steen ingemetseld die afkomstig is uit de catacomben van Rome. Het is een pauselijk geschenk dat Diest in 1896 kreeg van paus Leo XIII.

Op het einde van de Guido Gezellestraat kom je aan het kruispunt met de Felix Moonsstraat en de Ketelstraat.

Hier zie je twee authentieke laatmiddeleeuwse woningen in stedelijke vakwerkbouw: De Fortuyn en het Dambord. Ze zijn opgetrokken in hout- en leembouw met uitkragende verdiepingen.

Ga nu rechtdoor. Dan ben je terug aan de Sint-Sulpitiuskerk, het vertrekpunt.

verantwoordelijke uitgever

Stad Diest – 2023

redactie

Visit Diest, Grote Markt 1, 3290 Diest

fotografie

Jelle Dreesen, Bert Beckers

vormgeving

Sanza

druk

Atlanta

Visit Diest

Koning Albertstraat 16a
3290 Diest

visit@diest.be
www.visitdiest.be

